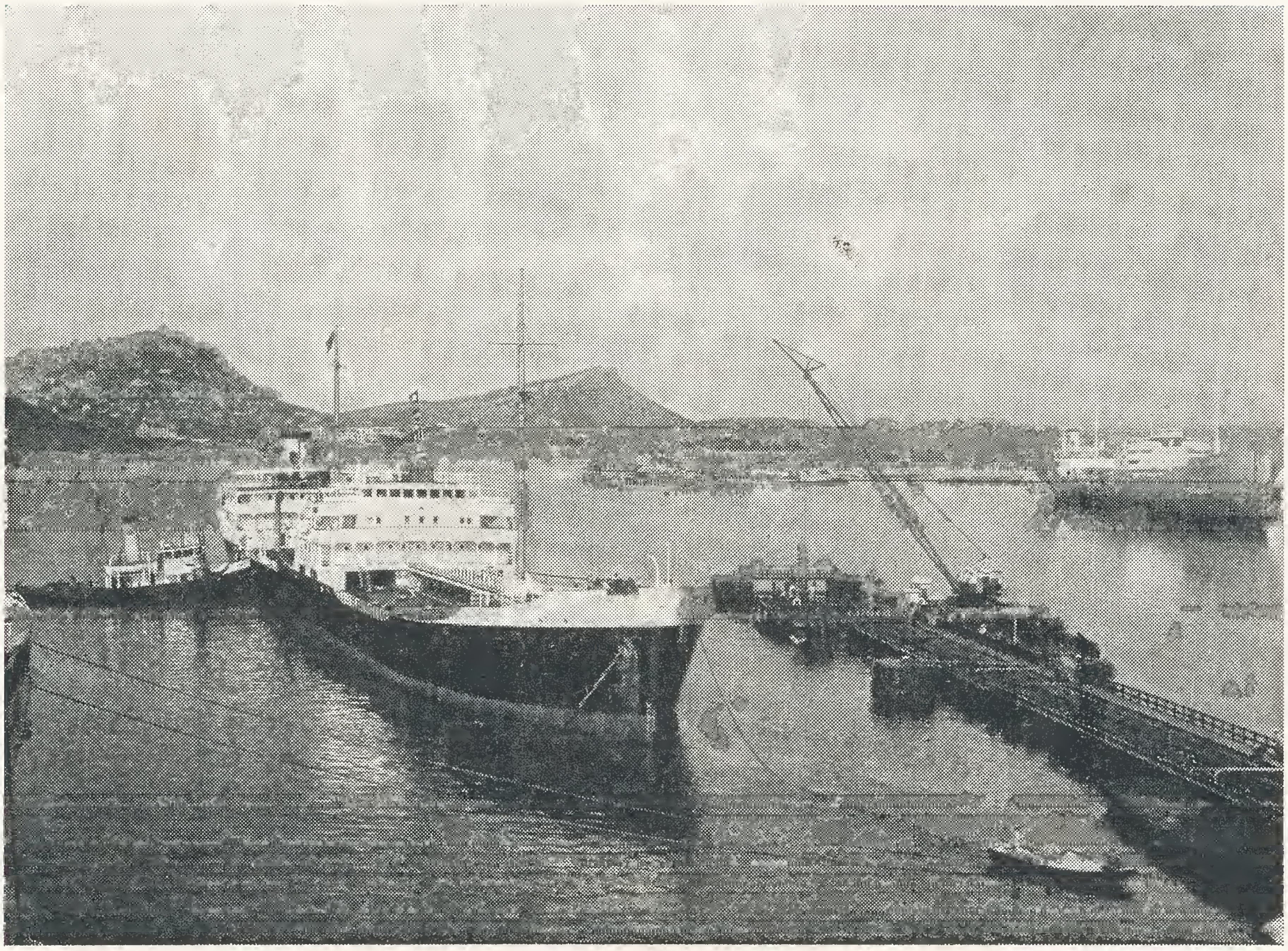
Schakels

DE NEDERLANDSE ANTILLEN

CURAÇAOENAARS VERTELLEN

UITGAVE VAN HET MINISTERIE VAN ZAKEN OVERZEE - PLEIN 1 - 'S-GRAVENHAGE

JAARGANG 1959 NA 30

INHOUD

Foto omslag: *Een deel van het Schottegat, de natuurlijke haven van Curaçao*
FOTO: „SHELL-FOTO"

Ten geleide

Het vertrouwen tussen de drie landen van het Koninkrijk wordt niet uitsluitend bevorderd door de leuzen van feestelijke redevoeringen, waarvan de werking in de meeste gevallen de kortstondigheid van de feestroes deelt, en evenmin uitsluitend door een beroep op juridische bevoegdheden en verplichtingen, die onwillekeurig de sfeer van de rechtszitting ademen, maar mede en naar mijn oordeel in de eerste plaats door een verbrede en verdiepte kennis van elkaars zeden, gebruiken en gewoonten. Het contact daartoe nodig kan op verschillende wijzen geschieden, zowel in de persoonlijke ontmoeting als door middel van woord en geschrift.

De Redactie van „Schakels" heeft geen middel onbenut gelaten om het contact tussen de drie volken te bevorderen. Zij heeft om te beginnen de persoonlijke ontmoeting nagestreefd met Antillianen, die zich op meer of minder incidentele wijze in Nederland bevinden. Zij heeft vervolgens haar gesprekspartners met gulle gastvrijheid in de gelegenheid gesteld hun hart voor de microfoon uit te storten over het bijzonder onderwerp van hun specialisatie of preferentie. En ten slotte, en last but not least, heeft zij de moeite genomen om deze causerieën te verduurzamen in haar bekende brochures, die niet alleen door de tekst maar ook door de typografische verzorging een plezier zijn voor het oog.

Het is mij dan ook een bijzonder genoegen dit Curaçaose nummer met een kort woord te mogen inleiden, waarbij ik de hoop moge uitspreken, dat ook de andere eilanden spoedig op gelijke wijze in deze reeks van de „Schakels" zullen zijn vertegenwoordigd.

MR N. DEBROT
Directeur van het Kantoor
van de Gevolmachtigde Minister
van de Nederlandse Antillen

De oude Curaçaose samenleving

In zoverre het mogelijk is voor een werk van wetenschappelijke allure, een academisch proefschrift, romantisch te zijn, moeten wij toegeven dat Dr. Hoetink met zijn dissertatie „Het patroon der oude Curaçaosche samenleving", hierin geslaagd is. Vooropgesteld moge worden, dat de sociale analyse van de Curaçaose gemeenschap, zoals Dr. Hoetink die brengt, zich beperkt tot de periode vóór de komst der oliemaatschappijen.

Nu heeft het onderwerp zich hiertoe bij uitstek geleend, ongetwijfeld.

De oude Curaçaose gemeenschap ontwikkelde zich en kwam tot bloei op een bijzonder romantisch en prachtig eiland. Prachtig en afwisselend, misschien juist door de schrille tegenstellingen: groen en vruchtbaar in de regentijd met de mooiste tropische vruchten en bloemen; daarentegen dor en droog, met het aspect van wat wij ons van een maan-landschap voorstellen, in de regenarme en warme perioden. Perioden, die soms wel wat te lang kunnen duren. Cacteeën domineren dan het landschap, maken het vijandig en onvriendelijk. De schrille tegenstelling tussen de noord- en de zuidkust: De noordkust ruw, hard en agressief, door de zee uitgeslepen, kale rotsblokken waartegen de passaatwinden, continu en met kracht, practisch het hele jaar, de golven laten beuken; en niet ver hier vandaan – het eiland is zeer smal, soms slechts enkele kilometers – de zuidkust, rustig en kalm als een binnenzee, met mooie inhammen, baaien, waar het zand wit is en het water helder, waar men kan zwemmen en vissen en waar schepen veilig kunnen binnen varen. Een belangrijke factor, zowel voor de maritieme geschiedenis van het eiland als voor de handel.

Men zou haast kunnen zeggen, dat de oude gemeenschap zich aan de natuur aanpaste, door een samenleving van soms scherpe tegenstellingen in het leven te roepen, hiermede zowel de romantiek als de spanningen verhogend. Het is in ieder geval een kleurrijke samenleving geworden, die zich op Curaçao ontwikkelde.

Een samenleving, die in haar verleden, in haar geschiedenis over al die mogelijkheden en gebeurtenissen heeft kunnen beschikken, waaraan wij het begrip romantiek plegen te verbinden. Curaçao, als belangrijke basis van de West-Indische compagnie, leefde – in de loop van de eeuwen – steeds onder militaire dreiging, van de mogendheden, waarmede Nederland in oorlog was. Talrijke invasies, thans wat komisch aandoend, zijn hiervan het gevolg geweest. Deze eindigden meestal met een financiële regeling, dus een afkoop, of een langere of kortere bezettingstijd.

Daarnaast heeft het eiland een economisch conjunctuurverloop gekend, dat zich niet kenmerkte door een golvende lijn, maar door hoge pieken en diepe dalen: een

Toegangspoort landhuis Fuyk (1784). Maçonnieke symbolen

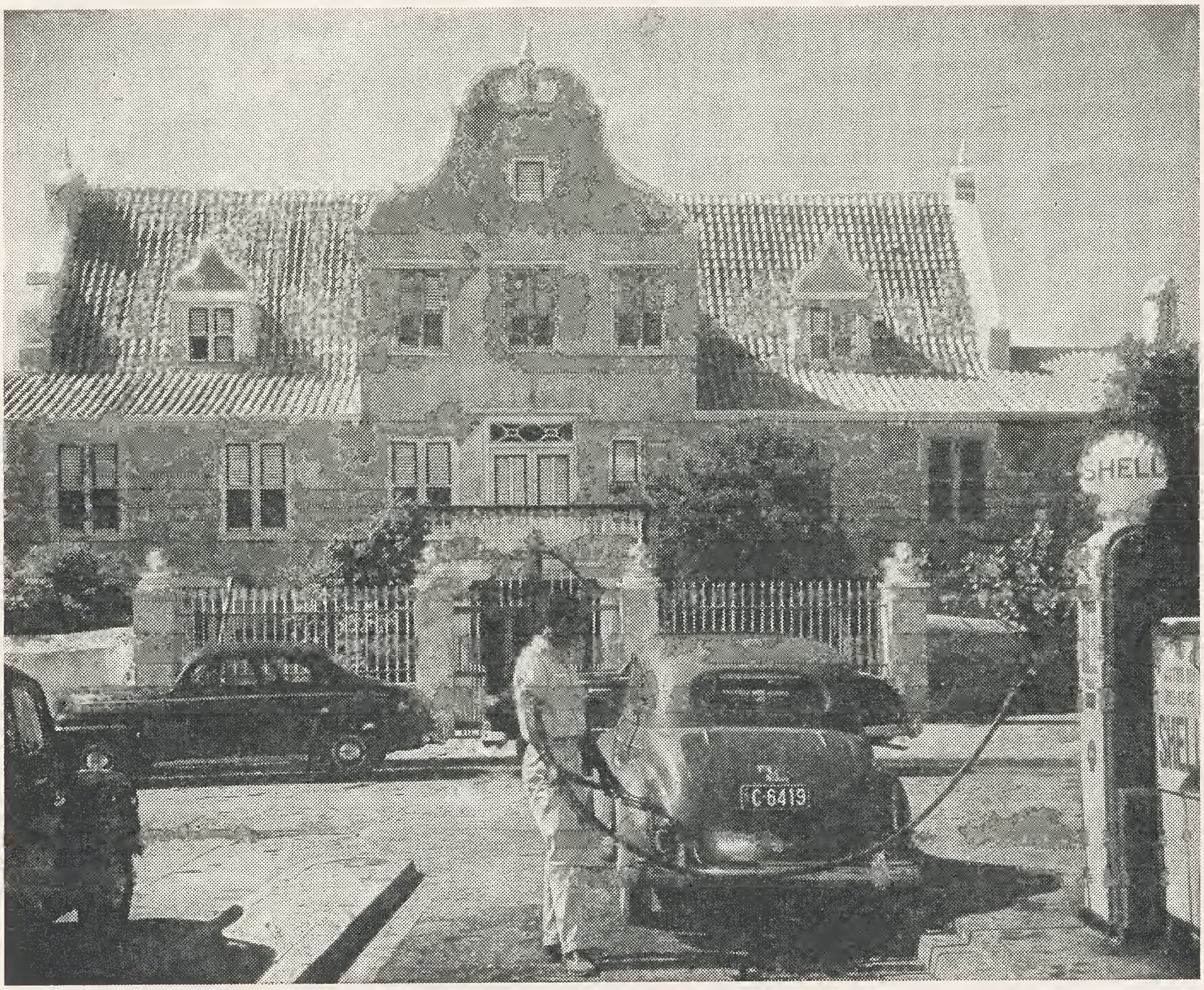
FOTO A. N. TH. VAN MEETEREN

bloeiende tijd als kapersbasis, een hoogconjunctuur toen Curaçao een der belangrijkste slavenmarkten van het West-Indisch gebied was, minder grote, maar niet onbelangrijke pieken in perioden van oorlog en revoluties in de omgeving, waarbij Curaçao als wapendepot, door smokkelschepen naar oorlogsgebieden gevoerd, interessante en winstgevende tijden beleefde. De Amerikaanse vrijheidsoorlog, de talrijke grotere en kleinere revoluties op het Zuid-Amerikaanse vasteland of op de eilanden der grote Antillen zijn hier voorbeelden van.

Op Curaçao dan, met zijn verrassend en afwisselend natuurschoon, eilandelijk geïsoleerd, maar in intensief contact met de buurlanden, ontwikkelde zich de boeiende en interessante samenleving, die Dr. Hoetink tot onderwerp van zijn proefschrift maakte.

Een dissertatie, die – zoals wij reeds zeiden – ons de romantiek van deze samenleving laat proeven, en daarnaast belangwekkende kwaliteiten heeft, waaronder zijn leesbaarheid en literaire waarde niet de minste zijn.

Ongetwijfeld ontleent het proefschrift van Dr. Hoetink zijn belangrijkste waarde

Oud-Hollandse gevel op Curaçao FOTO „SHELL-FOTO"

aan het feit, dat hij, niet alleen door literatuur-studie, maar vooral door geduldige observatie, door persoonlijk contact met oudere leden van de Curaçaose gemeenschap, door bezoeken en gesprekken met leden van geïsoleerde – en daardoor meer primitieve – dorpsgemeenschappen op Curaçao, een beeld heeft kunnen reconstruëren hoe deze gemeenschap geweest moet zijn omstreeks 't begin van deze eeuw.

Een dergelijke studie is waarschijnlijk nog net mogelijk geweest, want de komst van de olie-raffinaderijen in 1918, bracht zulke ingrijpende veranderingen met zich mede, veranderingen, die door de politieke structuur-wijzigingen van de laatste tien tot vijftien jaar nog meer zijn geaccentueerd en bevorderd, dat de oude gemeenschaps-structuur, het Curaçao van vroeger, snel, zeer snel, aan het verdwijnen is.

„Van een overwegend commerciële – schrijft Dr. Hoetink – werd Curaçao tot een overwegend industriële maatschappij. De betrekkelijk eenvoudige kaste-achtige structuur, met een patriarchale inslag werd uiterst gecompliceerd, met vele segmenten, met mensen uit tientallen gebieden van herkomst, met alle rassen en hun meng-

vormen; de bestuursvorm veranderde van patriarchaal-koloniaal in democratisch en autonoom".

Toch is een inzicht in de oude structuur niet alleen historisch en wetenschappelijk van belang. Wil men de tegenwoordige samenleving en de mentaliteit van haar leden, dus diegenen die zich Curaçaoenaars noemen beter begrijpen, dan kan een inzicht in de oude sociale structuur niet worden gemist. Het verleden drukt nog steeds een duidelijk stempel op de huidige Curaçaose gemeenschap en ieder is, zo niet formeel, dan toch emotioneel gebonden aan de oude kaste van waaruit hij stamt.

„Men tracht de hoge sociale status van zijn voorgeslacht te handhaven of de lage, vroegere positie, met het daaraan gebonden gedragspatroon, te vergeten; steeds manoeuvreert men met een sociale erfenis". Aldus karakteriseert Dr. Hoetink de Curaçaoenaar van deze tijd.

Want dit is wel het wezen van de Curaçaose gemeenschap, het meest essentiële – en dit werd tevens de leidraad van het werk van Dr. Hoetink, – namelijk de kaste-achtige structuur, de gesegmenteerde maatschappij, met haar scherpe, sociale barrières, die de kasten scheidden en, als tegenhanger hiervan, de vele subtiele vormen, waarin het contact der groepen plaats had.

De drie groepen, waaruit de gemeenschap zich zou vormen, zijn, na de verovering van het eiland door de Nederlanders in 1634, betrekkelijk snel na elkaar op Curaçao gekomen.

Het eerst waren er de blanken. Ondanks het feit dat reeds in het eerste begin aan de economische waarde van het eiland werd getwijfeld. Met enige vertwijfeling immers, schreef de kamer van Zeeland in 1635: „Beter gedaen dan gelaeten, is goetgevonden dat deze kamer part zal houden in 't Eyland Curakau".

Beter gedaan dan gelaten, veel enthousiasme klinkt niet uit deze woorden en ongetwijfeld zullen er in het begin eerder strategische en militaire argumenten, dan economische een rol hebben gespeeld.

Met de eerste kolonisten kwamen ook de militairen: officieren, soldaten en matrozen en natuurlijk ook de ambtenaren van de Compagnie. Uit deze groepen stammen de kasten van de zogenaamde „hogere" en die der „lagere" protestanten, protestant volgens Dr. Hoetink, „meer een sociaal distinctie-teken, dan een devoot benaderde en nagevolgde richtingwijzer voor een Gode behagend leven."

De hogere protestanten: De sterk Nederlands georiënteerde groep met, zo was het tot de vorige generatie, het Nederlands nog als omgangstaal, de groep der plantage-eigenaren met hun prachtige landhuizen en grote stadswoningen, de slavenbezitters. Ook de groep, waaruit de hogere ambtenaren stamden. Bij deze groep vinden wij, zoals Dr. Hoetink dit sociologisch begrip ontwikkelt, het zogenaamde "herengedragspatroon" in zijn meest uitgesproken vorm. Een gedragspatroon, dat zich kenmerkte door aristocratische allure en dat in zijn oorsprong de omgang met de slaven, met de gekleurde bevolking, tot achtergrond had.

De lagere protestanten, nakomelingen der oude kolonialen, een sterk geïsoleerde groep, sociaal van de overige blanken gescheiden, door de kleurbarrière zich gescheiden van en verheven voelend boven de gekleurde groepen. De groep van de

Fosfaat-winning op Curaçao FOTO „SHELL-FOTO"

lagere ambtenaren, kleine winkeliers en ambachtslieden, die – aldus Dr. Hoetink – sociaal genoodzaakt waren hun bruid elders te zoeken en deze vaak op het Zuid-Amerikaanse vasteland vonden. De introductie – mede hierdoor – van een latijns element in de Curaçaose samenleving bracht de mogelijkheid van een betere aanpassing aan de Latijnse omgeving, een aanpassing, die bij de hogere protestanten nauwelijks werd gevonden, sterk Nederlands georiënteerd als zij waren.

Met de hogere protestanten rekent Dr. Hoetink de groep der joden als de tweede hoogste kaste der Curaçaose samenleving.

De Portugese Joden, de sephardim, velen afkomstig uit de mislukte Nederlandse kolonie in Brazilië, kregen in 1651 toestemming van de Compagnie om op Curaçao een landbouwkolonie te stichten. De landbouwkolonie mislukte, zoals te verwachten was, de joden bleven, gingen zich toeleggen op de handel, die fortuinen opbracht. Hoe vermogend enkele joden in de 19e eeuw wel waren, schrijft Dr. Hoetink, kan blijken uit hun financiële transacties. Vaak werd deelgenomen aan de financiering van revoluties in naburige landen, waarbij men soms beide strijdende partijen geld leende, onder voorwaarde van viervoudige betaling bij overwinning.

Volgens Dr. Hoetink wist de Joodse groep, door zijn afkomst, zich beter aan te passen aan de latijnse mentaliteit, waardoor hun grote successen bij de handel met de omgevende gebieden.

De eerste negerslaven kwamen reeds in 1641 op het eiland Curaçao aan. Hun nakomelingen, de negers en de kleurlingen vormen in de huidige tijd het grootste deel der Curaçaose bevolking. De beschouwingen, door Dr. Hoetink aan deze groep gewijd, mogen ongetwijfeld als de meest boeiende van zijn boek worden beschouwd, een groep, waarover relatief de minste gegevens beschikbaar waren. Hoewel Dr. Hoetink klemmende argumenten naar voren weet te brengen om zijn stelling te bewijzen, dat de rasrelaties op Curaçao mild waren en de behandeling der slaven goed, dit in tegenstelling met andere gebieden in de omgeving, heeft de slavernij sociaal gezien, een stempel op deze groep gedrukt, een geestelijke erfenis. Niet zozeer de afschaffing van de slavernij, maar eerder de economische en politieke emancipatie der laatste decennia zal blijken de ware vrijheid, ook de geestelijke vrijheid aan deze groep te hebben gebracht. Het gedragspatroon van deze groep, dat Dr. Hoetink stelt tegenover het zogenaamde herengedragspatroon, zal dan nog slechts een historisch begrip zijn.

De sociale analyse van de Curaçaose gemeenschap, zoals Dr. Hoetink ons die brengt, beperkt zich tot de periode vóór de komst der olie-maatschappijen. Dit werk kan niet genoeg worden aanbevolen aan hen, die kennis willen maken en een inzicht willen krijgen in de huidige Curaçaose gemeenschap. Voor deze gemeenschap zelf heeft dit werk het karakter van een biographie, een sociale biographie, waar deze boeiende en interessante gemeenschap ongetwijfeld recht op had.

Moge het tevens een aansporing zijn voor meer wetenschappelijk werk, de Nederlandse Antillen betreffende, op sociaal en historisch gebied.

Een merkwaardig boek over Curaçao

„De tijd gaat voor bij en met hem wij. Met ons gaan de gewoonten, de gebruiken en al dat, wat in onze tijd een aantrekkelijke bijzonderheid was. Maar de evolutie is onvermijdelijk en de vooruitgang een Juggernaut, die alles in zijn loop vertrapt. En zo moet het zijn; want het leven vernieuwt zich voortdurend, en niet eens de dood is het enige zekere, omdat hij uiteindelijk maar één van de fasen in het levensproces is, zoals iedere andere verandering er een is.”

Zo luiden de eerste regels uit het boek van de Curaçaose schrijver John de Pool, getiteld: Del Curazao que se va. En met deze titel geeft de schrijver aan, dat hij in zijn boek behandelt het Curaçao, dat aan het verdwijnen is. John de Pool is in de gelegenheid geweest, dit onderwerp te behandelen, omdat hij behoorde tot een vooraanstaande patricische familie op ons eiland. Zijn vader, Alejandro de Pool, was één van de eerste directeuren van de fosfaatmaatschappij en een niet onverdienstelijke violist, die in verschillende kwartetten heeft meegedaan. In vele opzichten was hij vooruitstrevend. Hij is de eerste geweest, die in zijn huis een telefoon en electrisch licht liet aanleggen. Beide nadat hij eerst zelf met de voor die tijd nieuwe uitvindingen had geëxperimenteerd.

Dat de familie De Pool een voorname plaats innam in het sociale leven, is te lezen in vele passages uit dit boek. Zijn vader was goed bevriend bijv. met gouverneurs en bisschoppen, waarvan meerderen zelfs vaak huize De Pool bezochten. Een oom van John de Pool was de oprichter van het Sint Thomascollege, een andere oom in Maracaibo heeft de foto-camera met magazijn uitgevonden, hoewel niet in de handel gebracht.

John de Pool zelf was veelzijdig. Uit zijn boek blijkt, dat hij fotograaf, literator, schilder, dichter en vooral wereldreiziger is geweest. Hij heeft al jong Curaçao verlaten om door Noord-, Centraal- en Zuid-Amerika te reizen. Lange tijd heeft hij in Panama gewoond, waar hij ook gestorven is, nadat deze republiek een tweede vaderland voor hem was geworden.

Het is dus te begrijpen, dat deze veelzijdige schrijver, gezien zijn afkomst, zijn algemene ontwikkeling en zijn vele reiservaringen de persoon bij uitstek was om een boek te schrijven over het Curaçao, dat hij heeft gekend en dat bij zijn terugkeer uit het buitenland aan het veranderen was, moderner werd, en vooral internationaler. Vele gebruiken, zeden en gewoonten gingen bij deze evolutie verloren.

LA MODA
20

En de fijngevoelige, romantisch-dromerige De Pool trok zich dit aan. Eén van zijn 83 opstellen in het boek begint dan ook met de verzuchting: „Men zou het leven van 50 jaar geleden op Curaçao idyllisch kunnen noemen. Het was ontegenzeggelijk patriarchaal, maar genoeglijk en rustig". Bij zijn terugkeer in de jaren tussen 1900 en 1930 is er veel veranderd. Het plantageleven heeft plaats gemaakt voor een stadsleven, het transport heeft het rustige buitenleven dichter bij de stad gebracht en verloren doen gaan, honderden vreemdelingen hebben zich op het eiland gevestigd, het oude cultuurpatroon ging veranderen.

Ieder opstel eindigt met een weeklacht, een vergeefse hoop, dat dat verleden niet geheel verloren zal gaan. John de Pool zegt dan ook nadrukkelijk iedere keer, dat hij de herinneringen uit zijn jeugd heeft opgetekend, opdat iets bewaard zal blijven. En we moeten hem hiervoor dankbaar zijn. Hoewel hij geen socioloog was, wist hij toch die facetten uit het leven van onze gemeenschap van vroeger naar voren te halen, die voor het nageslacht van belang kunnen zijn, een stimulans misschien om de oude maar waardevolle elementen weer in ere te herstellen.

Nadat hij het leven in het algemeen van de eilandbewoners onder de loupe heeft genomen, het voedsel dat gegeten werd, de kleding die gedragen werd, de wijze waarop het huis werd ingericht en de religieuze en vermaaksfeesten, gaat hij over tot beschouwingen. Door deze beschouwingen kunnen wij ons enigszins indenken hoe de gedachtengang in die dagen was en hoe de sociale verhoudingen lagen. In het hoofdstuk over advertenties vertelt De Pool hoe de winkeliers hun waren aanprezen. Deze advertenties bestonden uit dialogen over gebeurtenissen die in die dagen plaats vonden en tijdens het dialoog van de twee marktvrouwen werd een bepaald artikel aangeprezen.

Heel interessant is het opstel over het culturele leven vroeger. Hij bedoelt hiermee het kunstzinnig-culturele leven. En wij, als het jonge geslacht van deze eeuw, staan verbaasd als wij lezen hoeveel muziekgezelschappen er bestonden, hoeveel literaire bladen werden uitgegeven, hoeveel toneel- en operagezelschappen het eiland hebben bezocht. Rijk of arm, jong en oud speelde muziek, dichtte of schreef. Het was op een gegeven ogenblik zelfs mogelijk, dat een weekblad iedere week nieuwe op Curaçao geschreven muziek, opnam.

Vervolgens vestigt de schrijver de aandacht op enkele personen uit onze gemeenschap, die veel voor het eiland hebben gedaan, maar bij de jongere generatie niet bekend zijn of, indien zij dat wel zijn, niet gewaardeerd worden. Uitgebreid geeft De Pool bijvoorbeeld zijn mening over het geval Piar, de Curaçaoenaar die samen met Simon Bolivar en Luis Brion in Venezuela heeft gestreden, over de Heer Naar, die de eerste toneelgezelschappen had opgericht en uit liefhebberij een groot theater heeft laten bouwen.

Del Curazao que se va is een boek, dat licht vergeten zal worden, omdat het bijna niet op Curaçao is verspreid. In 1935 in Chili uitgegeven heeft het geen herdruk beleefd. De redactie van het tijdschrift Antilliaanse Cahiers meent er goed aan te doen dit belangwekkende geschrift in een van haar volgende nummers in een Nederlandse vertaling te doen verschijnen. Want, merkwaardig genoeg, begint het nu, 22 jaar na zijn verschijning belangstelling te krijgen bij sociologen, die hun

◀ *De Heerenstraat in Punda, één der oude straten, het winkelcentrum voor de touristen, die Curaçao in grote getale bezoeken.*

FOTO „SHELL-FOTO"

ogen op ons eiland hebben gericht. Het is te enen male onmogelijk om een grondige studie te maken van een gebied, zonder dat men zijn verleden kent. En wij weten allemaal, dat aan de historie van het Antilliaanse eilandenrijk in de bestaande geschiedkundige literatuur maar weinig aandacht is besteed.

John de Pool heeft in deze leemte in belangrijke mate voorzien. Hij heeft zich niet laten verleiden tot het opstellen van een jaartallen-tabel, waarachter in het kort belangrijke veldslagen en verliezen stonden, maar de mensengemeenschap van zijn eiland als een verhaal opgeschreven, rijk geïllustreerd met anecdotes, die de tekst zeer levendig en zijn boek prettig leesbaar hebben gemaakt.

Het is te hopen dat het werk van De Pool niet verloren gaat, niet vergeten wordt. Ik citeer één van zijn eigen passages in de Nederlandse vertaling: Maar mocht hij worden opgenomen in de vergetelheid, zoals dat gebeurd is met zovelen die hem voorgingen en wier namen gegraveerd hadden moeten staan daar waar het Curaçaose volk over hun bestaan kan lezen omdat zij ook voor zijn vooruitgang hebben gewerkt, dan hoop ik dat het toch nog mogelijk zal zijn dat zij vermeld worden, omdat zij dit volk nu nog kunnen bijstaan in zijn strijd en moeilijkheden, misschien niet lichamelijk, dan toch wel geestelijk en zeer zeker door het voorbeeld dat zij ons hebben nagelaten.

31-3-58

Enkele oude Curaçaose muziekinstrumenten

In de gehele wereld bestaat onder de folkloristen grote vrees, dat de oude muziekvormen en instrumenten verdreven worden door de meer moderne-commerciële. In Europa en Amerika dringen de rock-and-roll and the jazz het bestaande terug, nadat zij voorafgegaan zijn door talrijke andere dans- en muziekstijlen.

Bij ons in de Antillen moet de locale muziek plaats maken voor de opzwepende klanken van de cha-cha-cha en de merengue.

En als wij eerlijk onder ogen durven zien, wat het resultaat is geweest van de propaganda voor een wederopleving van de oude, oorspronkelijke muziek, dan moeten wij zeggen, vrijwel nihil. Wij moeten onder ogen durven zien, dat wat eens algemeen is geweest, nu wordt aangehoord met een glimlach van medelijden.

Voordat wij op Curaçao de tumba, mazurka en wals leerden kennen, waren er andere muziekvormen en muziekinstrumenten. Toen kende men de bente, de bastel, de matrimonial, de agan en de cachoe, sommige waarvan men het bestaan niet eens meer weet. Sporadisch vindt men een bespeler van deze instrumenten. Niet al deze instrumenten zijn toevallig ontstaan, maar sommige zijn wel degelijk uitgevonden.

Daar is bijvoorbeeld in de eerste plaats de matrimonial, een instrument, dat hoewel het alleen ter begeleiding van andere instrumenten diende, uitvoerig bestudeerd is door de ontdekker. De matrimonial bestaat uit een plankje, waarin op geregelde afstanden vier spijkers zijn geslagen, zodanig dat de punten uitsteken. Aan ieder van de punten afzonderlijk zijn vier los van elkaar hangende blikken dekseltjes met staaldraad bevestigd. Door de plank aan beide uiteinden vast te pakken en met schokkende bewegingen op de knie te slaan, krijgt men een prachtig rinkelend geluid. De matrimonial diende als begeleiding bij het dansfeest de tamboe.

Vroeger werd veel op de zogenaamde zumbi-muziek gedanst. Het woord zumbi betekent bosgeest en deze vorm van muziek werd zo genoemd, waarschijnlijk omdat het geluid, dat voortgebracht wordt doet denken aan de mysterieuze geluiden, die men 's avonds in de buitendistricten, de kenoekoe, hoort.

Een tweede instrument was de koehoorn of wel cachoe, eveneens ter begeleiding van andere muziekinstrumenten, en dat een tijdlang werd gebruikt als aankondiger van ziekten en geboorten. In het nauwste gedeelte van de hoorn, vlak bij de punt, werd een gat geboord, waarin korte krachtige stoten werden gegeven. Op „seoefeesten", de zogenaamde oogstfeesten, kan men dit instrument nog horen.

Een derde instrument is de „chapi", de schoffel, waarop men met een stuk ijzer slaat om het ritme aan te houden.

Koenoekoe-weg
FOTO „SHELL-FOTO”

Weinigen zullen waarschijnlijk ooit hebben gehoord van de benta, een instrument dat nog maar heel zelden wordt gebruikt. Het bestaat uit een tak van de cara-waraboom, de twee uiteinden met een cocosvezel aan elkaar bevestigd, zodat het geheel als een boog gespannen is. Door de cocosvezel aan de ene kant te houden, vrij tussen de lippen van de geopende mond en het kortste stukje tussen uiteinde en lippen met een takje van een kalebasboom te beslaan, krijgt men een hoog zwevend geluid, dat enigszins lijkt op dat van de steelband. Begeleid door trom, wiri, triangel werd de benta tijdens huisfeesten bespeeld.

11-6-'58

Pascu-Kerstfeest op Curaçao

Kerstmis begint vroeg op Curaçao! Geen ander kerkelijk of wereldlijk feest overtreft Kerstmis op ons eiland, ook het Paasfeest niet, dat naar ik meen, in Europa vooral bij Katholieken in veel hoger aanzien staat. En wanneer ik zeg, dat dit feest op Curaçao heel vroeg begint, dan bedoel ik, dat Kerstmis de spil is, waaromheen het Curaçaose jaar en daarmee het Curaçaose leven draait.

De voorbereidingen zelf beginnen omstreeks november. Men kan dit aan alles merken. De woonwijken Punda en Otrabanda beginnen luider te gonzen, het leven wordt plotseling versneld en de Curaçaoenaar, die overigens wel van zijn gemak houdt wordt ineens een man met haast, een man, die heel, heel veel te doen heeft. Men kan dit verschijnsel misschien wel het beste vergelijken met de Europese lente. Want zoals de lente iedereen blij maakt, zodra hij zijn strijd tegen de winter wint en iederen, jong en oud plotseling overloopt van leven, zo ook ondergaan de mensen op Curaçao en ook het eiland zelf een vernieuwing.

In november begint men dus voor te bereiden, d.w.z. gedaan wordt er nog niets, er wordt alleen maar telkens en telkens overwogen wàt er gedaan moet worden en hoe het gedaan zal worden. Vooral bij de koenoekoe-mensen, dat zijn de plattelandbewoners, die in de regel de oude Curaçaose tradities het stiptst nakomen, kan men dit proces van heel nabij gadeslaan. Ik neem bijvoorbeeld een gezin van vijf personen, dat op St. Maria woont, enkele kilometers buiten Willemstad. Een gezin, dat niet arm is, maar ook niet rijk, een middenstandsgezin zou men het hier in Nederland noemen. Dat gezin heeft een eigen huis, (praktisch ieder gezin op Curaçao heeft een eigen, doorgaans zelfgebouwd huis). Een geel huis met een rood-zinken dak.

Goed. Laten wij nu even onbescheiden zijn en van heel dichtbij het leven van zo'n gezin, vader en moeder en vijf kinderen, waarnemen gedurende de voorbereidingen voor Kerstmis.

De hele maand november is moeder de vrouw bezig om vader te overtuigen, dat hij aan zijn devote plichten moet denken. „Dat komt wel", zegt vader, „ik heb nu andere dingen aan mijn hoofd, het huis moet nog in orde gebracht worden, we moeten aan de kinderen denken, ik moet de tuin in orde brengen, ik moet het huis nog verven, en... om het jou maar nu meteen te bekennen, ik heb ook aan een nieuwe auto gedacht, maar maak je maar geen zorgen." En moeder de vrouw berust, zij moet immers zelf ook nog zoveel doen en november is al bijna afgelopen.

Zo gaat november voorbij zonder dat er iets gedaan is... maar geen zorgen, de plannen zijn er: Vader heeft de stof voor zijn nieuwe costuum al gekocht en dat

Groenten- en fruitmarkt FOTO „SHELL-FOTO"

is al bij de kleermaker, dat wordt op Kerstavond afgehaald, want de kleermaker heeft het druk; iedereen heeft een nieuw pak nodig voor Kerstmis. De kinderen hebben nog niets behalve dan, dat Sinterklaas hun ruim van speelgoed heeft voorzien, hun kerstuitzet komt later wel, op Kerstavond, want vader en moeder hebben het druk . . .

Moeder heeft ondertussen ook de stof voor haar jurk naar de naaister gebracht, dat wordt ook op Kerstavond afgehaald, om twee redenen: De naaister heeft het evenals de kleermaker razend druk, (die twee moeten behalve het vele werk ook nog hùn kerstvoorbereidingen doen) en de andere reden is, dat vader onder geen beding, de jurk van moeder vóór Kerstavond te zien krijgt.

Op een zaterdagmiddag, rond de vijftiende december, zet vader dan goed in. Dan begint de drukte eigenlijk. Het hele huis wordt overhoop gehaald. Alle schilderijen worden van de wanden afgehaald, alle messen uit de laden, overal wordt geverfd. Vader klimt op het dak en hernieuwt de felrode tint van het dak. Maar zie, overal in de omtrek kan men hetzelfde zien; alle vaders zijn bezig de felrode tinten van hun daken te vernieuwen. Als dat klaar is begint vader met het huis zelf, de buitenmuren, die worden dan weer fris geel.

Nu begint de tijd te dringen. Er moet zoveel, zo heel veel gedaan worden, want de jaloezieën van de ramen moeten ook nog geverfd worden en de tuin is nog steeds niet in orde en de bijgebouwen moeten ook hun beurt krijgen en plotseling heeft moeder besloten, dat er een nieuw vloerkleed moet komen en linoleum in de slaapkamer van de jongens. Die arme jongens, zij werken zich een ongeluk gedurende die dagen, want iedereen moet meehelpen. Ze worden op boodschappen uitgestuurd, brengen het verkeerde ding mee, worden weer opnieuw op het juiste uitgestuurd. Tegen de 20ste is het verven klaar, het huis een beetje geregeld. Maar meen nu niet, dat de voorbereidingen achter de rug zijn, want nu komen de kinderen aan de beurt en aan de kinderen moet heel veel aandacht besteed worden, want vergeet niet, dat iedere vader en iedere moeder wil, dat hun kinderen het beste gekleed gaan in de kindermis op Kerstmorgen.

Moeder neemt de drie meisjes mee naar de stad, de twee jongens worden aan vader overgelaten. Arme vader, wat moet hij nog een hoop doen.

Zo komt dan de dag voor Kerstmis, de Bispoe di Pascoe, zoals het op de Antillen heet. Het eiland is in rep en roer.

Punda en Otrabanda zijn boordevol mensen, de winkels hebben geen personeel en het personeel heeft geen handen genoeg om te bedienen.

Het zijn vooral de vrouwen, die deze gezellige, ik zou haast zeggen persoonlijk aandoende drukte veroorzaken. Want terwijl Maria bezig is in een winkeltje op het Brionplein haar beeldig hoedje te passen, komt Ana met haar drie kinderen binnen. En Ana en Maria hebben elkaar in zo'n lange tijd niet gezien. Ze hebben zoveel te bespreken, hoe het met Maria's man gaat en hoe Ana's man het maakt en hoe hopeloos mannen toch zijn, dat ze altijd maar hun biecht zo lang uitstellen en of Maria morgen ook Sopi di Mondongo denkt te maken en of Ana voor dit jaar ook zo'n mooie jurk heeft als het vorig jaar. En bij die twee voegt zich een derde, een vierde en ze hebben allemaal haast, ontzettend veel haast... en toch ze babbelen maar. En met de mannen gaat het evenzo. Juist als vader van plan is de St. Ana-kerk binnen te stappen om eindelijk zijn biecht te houden, ontmoet hij een andere vader. En die twee hebben heel veel haast, maar ja, voor een borreltje bij Sjon Cay is er toch altijd tijd. Per slot van rekening loopt de kerk niet weg, neen de kerk loopt beslist niet weg.

Bij Sjon Cay echter ontmoeten ze andere vaders en het wordt daar een gesprek van vaders, een vaderlijk gesprek: „Mijn vrouw heeft nog niets uitgevoerd, ze heeft de Kerstcake nog niet eens gebakken, kun je je dat voorstellen?" „O ja, met de mijne is het nog erger gesteld, ze heeft vanmiddag besloten om haar jurk maar zelf te naaien, haar naaister kan er niks van, zegt ze en die laat aan iedereen het patroon van mijn vrouw zien en dat wil mijn vrouw beslist niet. Ze heeft er een hekel aan, als ze in de nachtmis iemand ziet, die precies hetzelfde jurkje aan heeft als zij." „O, die vrouwen", zeggen de vaders dan. „Op die vrouwen", roept er een, terwijl hij het glaasje heft. En daarna moeten ze naar de kapper en schoenen hebben ze vergeten voor de oudste zoon en de drank voor morgen (om op Kerstmis te klinken) hebben ze helemaal vergeten. Een moet er nog zijn kerststal in elkaar zetten, een ander nog een klein stukje in de keuken verven.

De Breedestraat, winkelwijk in Punda FOTO FISCHER

Het merkwaardige, het wonderlijke van dit alles nu is, dat rond 10 uur 's avonds alles geregeld is. En dan bedoel ik werkelijk geregeld. Niets, maar dan ook niets is vergeten. En vader heeft gebiecht en de kinderen hebben allemaal hun nieuwe spullen en moeder is een koninginnetje en vader is een koning in zijn prachtig nieuw costuum en met zijn nieuwe auto, waarin hij met moeder de vrouw naar de nachtmis rijdt. Want in feite draait alles om die nachtmis. Om het feit, dat Christus deze nacht geboren is. Daarom worden de uitgaven gedaan; daarom ondergaat het hele leven zijn vernieuwing, daarom die nieuwe auto, daarom hebben het land zelf en de natuur zich zo keurig aangekleed, is het gras gaan bloeien, is de passaatwind frisser gaan waaien, is de zee blauwer geworden, daarom ruiken de wegen zo heerlijk, daarom schijnen de sterren helderder dan ooit... omdat Christus vannacht wordt geboren.

De filosofie van de Curaçaoenaar is eenvoudig en klaar. Hij maakt namelijk geen onderscheid tussen kerkelijk en wereldlijk, in verband met het woord feest. Feest is feest. Een feest moet gevierd worden.

Of beter, het Antilliaanse, het Curaçaose lichaam is zo vast aan de Curaçaose ziel gebonden, dat het lichaam nooit bij de ziel ten achter blijft... Ze gaan samen die twee, in droefheid en in blijdschap. Hoe zou nu de ziel zich kunnen opmaken om Christus' geboorte bij te wonen, als het lichaam niet meedeed... en hoe kan het lichaam nu anders meedoen, dan door zich te vernieuwen als het ware?...

Ik heb getracht U een beeld te geven van de kerstviering op Curaçao, uitgaande

van een doorsnee Curaçaos gezin, uiteraard katholiek, omdat het merendeel van de Curaçaoenaars katholiek is. Mutatis mutandis geldt deze viering overigens ook voor de niet-katholieken op Curaçao, ja zelfs voor de buitenlanders, die zich daar gevestigd hebben, want U weet, mensen laten zich nu eenmaal gemakkelijk door hun omgeving beïnvloeden.

U mag zich echter met verwondering afvragen waarom ik het eigenlijk steeds heb gehad over de dagen voor Kerstmis, de Bispoe di Pascu in plaats van over Kerstmis zelf. Terecht want Kerstmis voor de Curaçaoenaar is de tijd vóór Kerstmis, is de dag er voor, is de intense verwachting en verlangen naar de grootste gebeurtenis van het jaar. Is ook de kerstnacht zelf, waarin in vele gezinnen nog de Nochi Buena wordt gevierd, de heilige nacht, de goede nacht.

Deze viering begint dan na de Nachtmis, als men thuis zit en vader en moeder nakaarten over hoe mooi alles was, de kerk met de versieringen, de lichtjes... als vader bekent, dat het wonder van de mis hem nooit zo diep geraakt heeft als vannacht, dat hij zich nooit zo dicht heeft gevoeld bij God... en zijn vrouw, blij en intens gelukkig omdat alles zo stralend was, zo vreedzaam, zo schoon en haar man toch zo'n heel goede kerel is..., dan kan het gebeuren, dat een vriendenschaar plotseling met guitaar, maracas en trom en andere muziekinstrumenten het huis binnenstormt: Bon Pascoe, Bon Pascoe (Zalig Kerstfeest), Bon Pascoe, Bon Pascoe...

En luister, de guitaren worden gestemd en de liederen klinken, weerklinken, luider dan de liederen van de engelen en alleen de engelen weten hoe lang die liederen zullen klinken, hoelang, want de Curaçaoenaar kan heel, heel lang feesten...

24-12-58

Venezuela,

buurland van de Nederlandse Antillen

Venezuela is een land van de grootste rijkdom, van de scherpste tegenstellingen en van een bijzondere toekomst. Het gehele economisch-sociale leven wordt beheerst door de rijke oliebronnen. De aardolie heeft in dit land alles veranderd. Venezuela was een arme landbouwstaat. In 1914 begon de exploitatie van de ontdekte oliebronnen, thans worden per dag 2½ miljoen vaten olie geproduceerd en is Venezuela één van de rijkste aardolielanden van de wereld. In deze aardolie-industrie zijn thans grote bedragen geïnvesteerd. Deze worden op een tien miljard gulden geschat, een getal om van te duizelen.

De opbrengst van de aardolie was voor Venezuela overweldigend. Dit blijkt wel het meest uit de hoofdstad Caracas. De aanleg, de wegen, de grote gebouwen van deze stad zijn van ongemene betekenis. Er heerst een koortsachtige bouwactiviteit. Wolkenkrabbers verrijzen aan brede avenues, gewaagde doorbraken worden tot stand gebracht, een indrukwekkende Universiteitsstad met woningen voor de studenten, met collegezalen en laboratoria verscheen als een paddestoel uit de grond. Voor architecten moet Venezuela een uitverkoren land zijn. Hier kunnen ze hun ideeën tot werkelijkheid brengen. Musea, paleizen, hospitalen, grootse hotels en omvangrijke handels- en fabrieks-etablissementen doemen op uit een harde bodem, die deels wordt afgegraven of opgehoogd. Ook voor de arbeiderswoningen, de gezondheid en sport, bioscopen en toneeluitvoeringen, muziek en culturele samenkomsten wordt op gelijke grandioze wijze gezorgd. Heuvelhellingen, tot voor kort overdekt met armoedige huisjes, prijken thans met reusachtige flatgebouwen.

In de beschrijving van zijn wereldreis noemt Townsend de hoofdstad Caracas in haar schittering als een stad van een andere planeet. De luxe, het welvaartspeil in deze stad van bijna één miljoen inwoners is zeer hoog. Dit geldt ook voor de eenvoudige arbeiders, die vaak in keurige, frisuitziende huizenblokken van de Staat voor weinig geld wonen. Het leven in de hoofdstad is zeer duur, zelfs duurder dan in New York. Een paar voorbeelden. Een woning met één of twee slaapkamers brengt een huur op van ongeveer f 600.– per maand. De dokters rekenen voor een consult f 33.–, voor een visite aan huis f 40.–. Salarissen, lonen en prijzen van levensmiddelen zijn eveneens hoog. Daarnaast leven in Venezuela duizenden in de grootste armoede.

Komt men met een zeeschip aan te La Guaira, de nieuwe zeehaven van Caracas, met prachtige pieren en weelderige havengebouwen, daalt men neer met een vliegtuig van de K.L.M. te Maiquetia, de internationale luchthaven van Venezuela, dan

Venezolaanse barkjes brengen groenten en fruit naar Curaçao FOTO „SHELL-FOTO"

merkt men dadelijk, dat dit land in groei is en dat de bewoners op grote voet leven. Van de haven La Guaira loopt een spiegelgladde, hypermoderne autopista met zes banen naar de hoofdstad. De weg loopt schuin naar boven, 1000 m tegen een steil opstaande bergwand omhoog, vervolgens dwars door het gebergte om uit te komen op de hoogvlakte, waar de hoofdstad is gebouwd. Dit wonder van techniek en durf heeft niet minder dan 200 miljoen gulden gekost. De oude slingerende weg was 43 km lang, nu gereduceerd tot 17 km.

En als de auto zacht suist over deze weg waarlangs palmen en veelkleurige bloemen staan... dan wordt men getroffen door de armoede van de spelende kinderen, die niet meer dan vodden aan het lijf hebben. De dorpen aan de weg zien er uitgesproken verwaarloosd uit. Bij de snelle overgang van arme landbouwstaat tot één van de rijkste landen der wereld staat Venezuela voor grote problemen. Het land is 26 maal zo groot als Nederland. Het heeft een bevolking van zes miljoen, waarvan alleen Caracas één miljoen telt. Venezuela is dus zeer dun bevolkt. Het hoge welvaartspeil, de hoge lonen hebben een sterke trek van de bevolking van het

platteland naar de centra veroorzaakt. Er is een wanverhouding tussen de lonen van de landarbeiders en die van de arbeiders, werkende op ander gebied. Het gemiddelde inkomen van de landbouwbevolking is maar 27 procent van het gemiddelde inkomen van de arbeider in de industrie en de handel. Het gemiddelde inkomen van de arbeider in de aardolieindustrie is zelfs ruim negen maal zo groot als dat van de landarbeiders.

Dit wegzuigen van de landarbeiders naar de centra heeft ontwrichtend gewerkt. In het begin van deze eeuw was Venezuela een koffieland bij uitnemendheid. Het stond op de tweede plaats van de koffie-exporterende landen. Thans kan de koffiecultuur in Venezuela alleen op peil worden gehouden door belangrijke steun, grote subsidies van de Staat. Op de grote koffieplantages is het zonder steun van de Regering niet mogelijk bij de hoge lonen de koffiecultuur voort te zetten.

Nu heeft de Regering in Venezuela alles in het werk gesteld om het economisch-sociale leven van het gehele land op hoger peil te brengen. De schatten, door de aardolie verkregen, moeten worden „uitgezaaid", zoals men dat eigenaardig zegt in het Spaans „sembrar el petroleo". Ziedaar de leus van de Overheid.

Ook voor de landbouw wordt veel gedaan. In de ver van de centra gelegen streken – Venezuela is een uitgestrekt gebied – worden de prijzen van de landbouw- en tuinbouwprodukten zeer gedrukt door de hoge transportkosten. Door uitgebreide wegenaanleg, door verbetering van het spoorwegwezen wordt hierin verandering gebracht. Voor goed landbouwonderwijs wordt veel gedaan. Er is grondig onderzoek tot het opvoeren van land- en tuinbouwproducten. De Regering heeft uitgestrekte landontginning en irrigatiewerken ter hand genomen. Zo begon men in 1950 met een plan, waarbij over een periode van twintig jaar een oppervlakte van één miljoen ha zal worden geïrrigeerd. Deze oppervlakte van één miljoen ha is 2/5 van alle cultuurgrond in Nederland.

In een dal van de staat Guárico is een stuwdam van 15 km lang gebouwd, waardoor een stuwmeer ontstond van meer dan 7 miljard m³ rivierwater. 110.000 ha land kunnen hierdoor worden bevloeid. Hier komen 550 moderne boerenbedrijven van elk 200 ha, waarop rijst, mais en zwarte bonen zullen worden geteeld. Hierbij zijn een aantal micro-boerderijen van maar 2 ha. Deze kleine boerderijen zijn bestemd voor Venezolaanse boertjes, die op deze wijze het moderne boerenbedrijf leren. Tot nog toe is Venezuela in veel opzichten een feodale staat, met 540 plantages, die meer dan 1000 ha groot zijn. Thans wordt met alle kracht gestreefd naar niet te grote boerderijen. Dit is van het grootste belang, immers vele landarbeiders trekken weg naar de centra met veel hoger lonen. Landbouwers, die een eigen stuk grond bezitten, wensen op het land te blijven. Zo vormt men al meer een middenstand, waaraan Venezuela juist zo'n behoefte heeft. De opbrengsten van de landbouwprodukten zijn in de laatste jaren sterk toegenomen. Al de maatregelen ten behoeve van de landbouw genomen hadden succes. Hoewel Venezuela een landbouwstaat was, moesten de levensmiddelen voor een groot deel geïmporteerd worden.

In vele gevallen is de oogst verdubbeld of verdrievoudigd. In 1945 werd voor 27.000 ton suiker geproduceerd en dit was in 1957 ruim zeven maal zo groot ge-

worden. De boterproduktie verdubbelde ook in de laatste vijf jaar. De waarde van de landbouwproduktie steeg tot f 1800 miljoen in 1957.

Dit alles neemt niet weg, dat de landbouw zeer moeilijke tijden doormaakt en als de Regering niet telkens bijsprong om de suikerfabrieken te subsidiëren, om geld te investeren in allerlei landbouwprojecten, zou de landbouw wegens gebrek aan krachten sterk achteruit gaan. *Het eerste probleem* is, hoe kan men de stroom van wegtrekkende arbeiders tegengaan.

Het tweede probleem, waarvoor Venezuela staat, is het feit, dat er op de duur een einde komt aan de aardolierijkdom. De schattingen, hoe lang de bronnen nog grote hoeveelheden aardolie zullen opleveren, lopen uiteen. Sommigen stellen dit op twintig jaar, anderen menen, dat dit nog wel veertig jaar het geval zal zijn, dank zij de toepassing van de nieuwste methodes. Maar het einde komt. Wat moet er dan van Venezuela worden?

Thans drijft alles op het geld, dat de aardolie oplevert. De handelsbalans wordt geheel door de aardolie beheerst. Vier en negentig procent van de gehele uitvoer valt onder de aardolie en derivaten hiervan. Vroeger was koffie het meest belangrijke uitvoerartikel; nu haalt de koffie-uitvoer nog geen twee procent van de totale export.

De Regering van Venezuela tracht alles in het werk te stellen om het economische leven, dat buiten de aardolie valt, te versterken. Zo wordt aan het verkeer alle aandacht geschonken. Venezuela is in de Orinoco een schitterende waterweg rijk, die een grote rol zal gaan spelen in de toekomst. Grote baggerwerken worden uitgevoerd in de rivier en in de delta. Ciudad Bolivar, tot vóór kort een stille plaats, krijgt allures van een stad. Zeeschepen kunnen thans opvaren tot Puerto Ordaz, gelegen op ruim 250 km van de kust. Dit maakt het mogelijk, dat het ijzererts van de Cerro Bolivar via een nieuwe spoorweg van 150 km lang naar deze haven kan worden gebracht en verscheept naar de havens van de Verenigde Staten van Amerika. Het uitgediepte kanaal door de golf van Maracaibo naar de stad Maracaibo is reeds gereed gekomen, zodat ook hier de grootste schepen deze plaats kunnen bereiken.

Van uit Caracas gaan thans drie hoofdwegen naar San Cristóbal: 1. de Pan Amerikaanse hoofdweg via Barquisimeto en vlak ten zuiden van het meer van Maracaibo; 2. de oude weg ook via Barquisimeto en Mérida; 3. de nieuwe weg via Valencia langs de Cordillera de Mérida door de zuidelijke laagvlakte. De verplichte lage prijzen voor benzine hebben mede bijgedragen tot een sterke ontplooiing van het verkeer. Het wegennet wordt met de dag beter, maar ook het verbeterde spoorwegnet vordert. De hoofdlijn zal lopen van San Cristóbal, Barquisimeto, Valencia, Caracas, Maturin en de oostkust.

Er zijn vele grootse plannen. Er is een volkswoningplan, een groot electrificatieplan, een scholenbouwplan, een plan voor oprichting van hospitalen, een plan ter uitbreiding van de vloot en het leger.

Een der leidende gedachten bij de Regering is deze: er zijn vele middelen van bestaan totaal scheef getrokken door de sterke opbloei van de aardolie. Wat kunnen we doen om de achteruitgang tegen te gaan?

De natuur heeft Venezuela overvloedig gezegend. Ik heb een Venezolaan horen

zeggen: „Als we een spa in de grond steken stoten we tegen een delfstof". – Inderdaad is het van groot belang, dat Venezuela behalve over aardolie ook over veel andere delfstoffen beschikt, zoals ijzererts, bauxiet, steenkolen, goud, mangaan en diamanten. Thans is ijzererts reeds na aardolie het belangrijkste exportartikel. Men heeft voor de bewerking van het ijzererts een hoogoven gebouwd voor een bedrag van 1500 miljoen gulden. In deze hoogoven kan zo nodig 10 miljoen ton ijzererts verwerkt worden. De voorraad ijzererts in Venezuela is vrijwel onuitputtelijk. Deze wordt op twee duizend miljoen ton geschat. IJzererts en andere delfstoffen bevorderen het opbouwen van een eigen industrie. Zo wordt er thans een grote staalfabriek opgericht bij één van de rijkste ijzerertsbeddingen ten zuiden van de Orinoco, bij Puerto Ordaz door een Italiaanse firma.

Uit de watervallen van de zijrivier van de Orinoco, de Caroni, wordt energie verkregen door een hydro-electrische centrale van grote omvang. Het totaal potentieel van de rivier met zijn watervallen wordt op ongeveer één miljoen kilowatt per jaar geschat. Dit alles wordt grootscheeps opgezet. Voor de ruim 8000 arbeiders en employés wordt een hele nieuwe stad met bioscopen, toneelzalen, kerken gebouwd. De steenkolen komen van uit het noorden, waar ook de nodige kalk wordt gevonden. Andere industrieën kunnen hier ook ontstaan. Ook bauxietlagen, die een oppervlakte van een twintig duizend ha bedekken worden aangetroffen. Hierdoor wordt aluminiumfabricage mogelijk, zoals reeds in Suriname.

Behalve de aardoliebronnen in het land, zijn er voor het in stand houden van het economische leven tal van mogelijkheden. In ieder geval doet de Regering veel moeite om andere takken van bedrijf tot bloei te brengen.

Voor *Nederland* is de toekomst van Venezuela ook van belang. De waarde van de ruwe aardolie, die in Nederland werd ingevoerd bij Pernis, bedroeg in 1957 ruim 532 miljoen gulden. De export was 110 miljoen gulden, dit getal neemt telken jare toe, vooral door invoer van machines en electrotechnische produkten. We wezen reeds op de grote olie-belangen in dit land, waarmede de welvaart van Curaçao en Aruba samenhangt. Derhalve verdient het economische leven van Venezuela voor de Nederlandse Antillen onze bijzondere aandacht.

Beide landen zijn goede buren en hun bewoners vaak goede vrienden zelfs. Ook al door de familiebanden, die er bestaan tussen Curaçaoenaars en Arubanen aan de ene kant en Venezolanen aan de andere.

Moge deze goede nabuurschap tot in lengte van dagen bestendigd blijven!

29-12-'58

Het Ministerie van Zaken Overzee geeft in de radiorubriek „Rijksdelen Overzee" voorlichting over deze landen.

De onderwerpen van deze rubriek liggen op het terrein van Cultuur, Historie, Economie, Staatkunde, Sociale Vraagstukken en Geografie.

De hieraan verbonden correspondentieclub „De brievenbus gaat open" biedt aan de Nederlandse jeugd gelegenheid zelf in contact te treden met de jeugd in de Overzeese Rijksdelen.

Het correspondentie adres voor de rubriek is Postbus 1 1 5 Den Haag. Telefoonnummer 183861 (toestel 360).